

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

Ірина Жаркова
Лариса Мечник

Я досліджую світ

Робочий зошит

Частина 1

3
клас

Схвалено для використання
у загальноосвітніх навчальних закладах

До підручника
І. Жаркової та ін.
за програмою О. Савченка

Видавництво «Підручник
і посібник»

ІСТОРІЯ ТА ТРАДИЦІЇ РІДНОЇ ШКОЛИ. ШКІЛЬНИЙ РОЗПОРЯДОК

1. Запиши відповіді на запитання.

Де були засновані перші школи? Чого в них навчали? _____

Які шкільні предмети тобі подобаються найбільше? _____

Які шкільні предмети тобі важко опанувати? _____

2. Підготуй повідомлення «Моя школа».

Я навчаюся в школі _____

Вона розташована на вулиці _____

Школа була створена в _____ році.

Першим директором школи був _____

Зараз директором школи є _____

У школі працює _____ вчителів і навчається _____ учнів.

Традиціями школи є _____

**3. Перевір, чи дотримуєшся ти правил шкільного розпорядку.
Постав «+», якщо виконуєш написане.**

- У школу приходжу вчасно, охайним/охайною, у чистому одязі та взутті.
- Перед уроком готую все необхідне для роботи.
- До школи приходжу з виконаним домашнім завданням.
- Завжди маю необхідні зошити, підручники, шкільне приладдя.
- На уроці уважно слухаю вчителя/вчительку, не заважаю проводити урок.
- Для занять на уроці фізкультури маю спортивну форму та спеціальне взуття.
- На перерві не бігаю, не штовхаюся, дотримуюсь правил безпечної поведінки.
- Бережу шкільне майно, підручники.
- Коли хочу відповісти чи запитати на уроці, підношу руку та говорю за дозволом учителя/вчительки.
- Записую, що потрібно виконати вдома.
- Поводжуся ввічливо.
- Стосунки з оточуючими вирішую мирним шляхом, не конфлікую.

Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

Це твоя оцінка за дотримання правил шкільного розпорядку.

Якщо вона низька, варто переглянути свою поведінку.

Поміркуй, що потрібно виправити, і зроби це якнайшвидше.

СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ

1. Про кого із зображених дітей можна сказати, що вони доброзичливі, а про кого — ні? Допиши речення, подані під малюнками.

Цей хлопчик _____
_____, тому що він

Ця дівчинка _____
_____, тому що вона

Цей хлопчик _____
_____, тому що він

Ця дівчинка _____
_____, тому що вона

ЯК УНИКНУТИ КОНФЛІКТУ

1. Пронумеруй ситуації, що склалися. Усно поясни, якими можуть бути наслідки конфліктів.

1 Конфліктна ситуація.

2 Неконфліктна ситуація.

- Степан вигадує однокласникам прізвиська.
- Оля відмовилася піти в магазин по молоко.
- Денис завжди прибирає за собою посуд після їди.
- Діана попросила Олесю позичити ручку, а та відмовила.
- На перерві Саша штовхнув Вітю і не вибачився.
- Ігор пропустив Оксану при вході в школу.
- Наталя позичила Петрові лінійку, а він повернув її зламаною.
- Андрій відмовився прибрати свою кімнату.
- Іра повернулася додому з прогулянки у вказаний батьками час.
- Оленка без зволікань відгукнулася на прохання бабусі погратися з молодшим братиком.

2. Прочитай і запиши вислів, починаючи з виділеного слова. Поясни, як ти його розумієш.

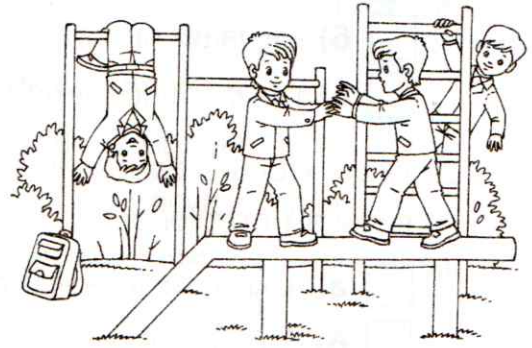
3. Познач «+», як потрібно діяти, щоб уникнути конфлікту.

1. Якщо сусід по парті на прохання позичити ручку під час уроку відповів відмовою, необхідно:
 - а) образитися і не розмовляти з ним;
 - б) з'ясувати причину відмови під час уроку;
 - в) з'ясувати причину відмови на перерві.
2. Якщо хтось з однокласників назвав тебе образливим прізвиськом, потрібно:
 - а) накинутися на нього / неї з кулаками;
 - б) обізвати його / її образливим прізвиськом;
 - в) нагадати, що в тебе є ім'я, а не прізвисько.
3. Якщо хтось з однокласників тебе штовхнув, слід:
 - а) штовхнути його / її у відповідь;
 - б) розсердитися і наговорити йому / їй грубих слів;
 - в) з'ясувати, чому він / вона так вчинив / вчинила, можливо, це сталося ненароком.
4. Якщо друг / подруга буде сперечатися, що фільм, який тобі не сподобався, насправді цікавий, варто:
 - а) сперечатися й доводити свою правоту;
 - б) образитися на нього / неї;
 - в) спокійно пояснити, чому не сподобався фільм.
5. Якщо ти образив / образила друга чи подругу, потрібно:
 - а) зробити вигляд, що нічого не сталося;
 - б) чекати, поки друг чи подруга забудуть про образу;
 - в) негайно вибачитися.

НЕБЕЗПЕЧНІ СИТУАЦІЇ В ШКОЛІ

1. Підпиши під малюнками, які правила безпечної поведінки в школі порушили учні.

2. **Перевір, чи дотримуєшся ти правил безпечної поведінки в школі. Постав «+», якщо виконуєш написане.**

- Не відчиняю без дозволу вікна.
- Не вилажу на підвіконня та меблі.
- Сходами ходжу не поспішаючи, нікого не штовхаю.
- Коли йду сходами, тримаюся правої сторони та дивлюся собі під ноги.
- Сміття викидаю у смітник.
- Не бігаю коридором.
- Під час руху коридором не споживаю їжу та напої.
- Коли рухаюся коридором, тримаюся подалі від дверей.
- У спортзалі чи на майданчику перебуваю з дозволу вчителя/вчительки, не бешкетую.
- Обережно поводжуся з інструментами, використовую їх лише за призначенням.
- У їдальню заходжу, дотримуючись черги, не бігаю і не штовхаюся.
- У їдальні їм не поспішаючи, не розмахую столовими приборами.

Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

Це твоя оцінка за дотримання правил безпечної поведінки в школі. Якщо вона низька; варто переглянути свою поведінку, щоб твоєю життю і здоров'ю не загрожувала небезпека.

Поміркуй, що потрібно виправити, і зроби це якнайшвидше.

НЕБЕЗПЕЧНІ СИТУАЦІЇ НА ВУЛИЦІ

1. Перевір, чи дотримуєшся ти правил безпечної поведінки на вулиці. Постав «+», якщо виконуєш написане.

- Ніколи не вибігаю на дорогу раптово.
- Переходжу дорогу тільки по пішохідному переходу і на зелене світло світлофора.
- У темну пору доби ношу одяг зі світловідбивачами.
- Не розмовляю з незнайомими людьми.
- Не беру нічого в незнайомих людей.
- Нікуди не йду з незнайомими людьми.
- Не зачіпаю та не дражню бездомних собак і котів.
- Оминаю собак. Якщо тварина напала, не тікаю, кличу на допомогу.
- Не стаю на кришки люків, не підходжу до відкритих люків.
- Граюся лише на дитячому майданчику чи на подвір'ї, подалі від дороги.
- Не беру до рук невідомі предмети, шприци, скло, посудини від ліків.
- Помітивши невідомий предмет, повідомляю про це дорослих.

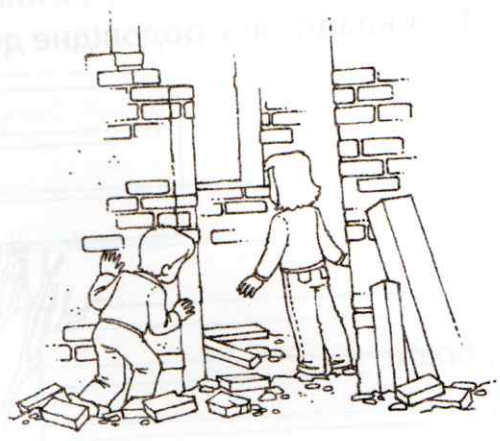
Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

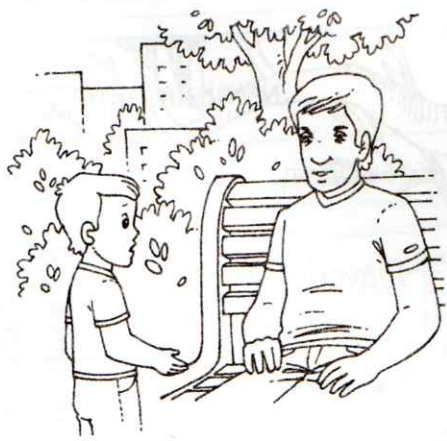
Це твоя оцінка за дотримання правил безпечної поведінки на вулиці. Якщо вона низька, варто переглянути свою поведінку, щоб твоєму життю і здоров'ю не загрожувала небезпека.

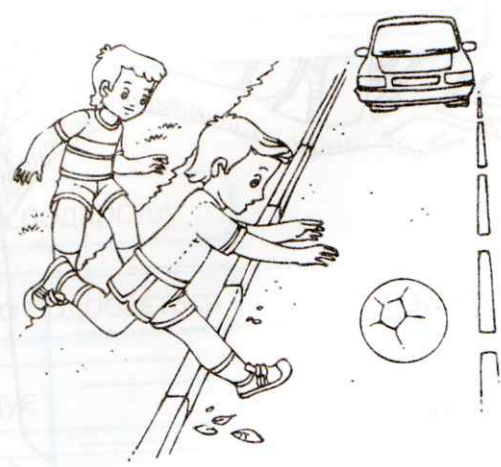
Поміркуй, що потрібно виправити, і зроби це якнайшвидше.

2. Запиши під малюнками, які правила безпечної поведінки на вулиці порушили діти.

СІМ'Я. СКЛАД СІМ'Ї. ІСТОРІЯ РОДУ. РОДИННІ СТОСУНКИ МІЖ ПОКОЛІННЯМИ

1. Склади своє родовідне дерево.

Я _____

Брати _____

Сестри _____

Тато _____

Мама _____

Дідусь _____

Дідусь _____

Бабуся _____

Бабуся _____

РОЗПОДІЛ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ У СІМ'Ї. ДОЗВІЛЛЯ В СІМ'Ї

1. Запиши, як розподілені обов'язки між членами твоєї сім'ї.

Тато: _____

Мама: _____

Брат чи сестра: _____

Я: _____

2. Запиши відповідь на запитання.

Що означає шанувати своїх рідних? _____

3. З'єднай лініями.

Шанобливо ставиться
до своєї родини людина, яка...

допомагає по господарству

робить лише те, що подобається

вередує

піклується про молодших

не реагує на зауваження

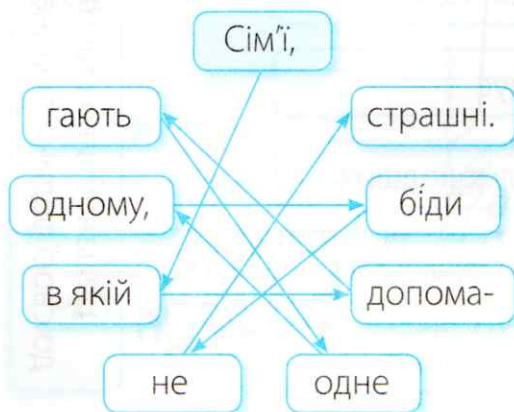
виконує доручення

Нешанобливо ставиться
до своєї родини людина, яка...

4. Познач «+», як проводить дозвілля твоя сім'я.

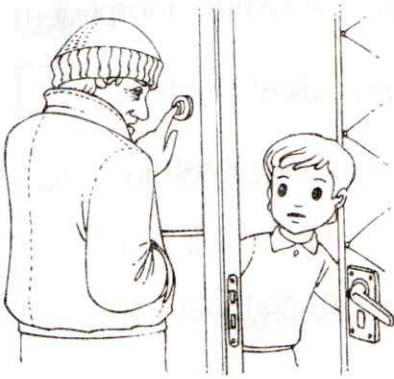
- Гуляємо в парку, відвідуємо атракціони.
- Ходимо в кінотеатр, театр.
- Катаємося на велосипедах.
- Катаємося на лижах чи ковзанах.
- Влаштуємо пікніки на природі.
- Купаємося та засмагаємо біля водойми.
- Ходимо в музеї, на виставки.
- Відвідуємо аквапарк чи басейн.
- Граємо в спортивні ігри.
- Займаємося спортом.
- Переглядаємо телепередачі.
- Граємо в комп'ютерні ігри.
- Читаємо й обговорюємо книги.
- Граємо в настільні ігри.
- Їздимо на екскурсії.

5. Прочитай і запиши прислів'я, починаючи з виділеного слова. Усно поясни, чому так кажуть.

НЕБЕЗПЕЧНІ СИТУАЦІЇ ВДОМА

1. Запиши під малюнками, які правила безпечної поведінки вдома порушили діти.

2. Перевір, чи дотримуєшся ти правил безпечної поведінки вдома. Постав «+», якщо виконуєш написане.

- Не беру без дозволу гострі предмети та інструменти.
- Обережно користуюся гострими предметами, інструментами.
- Не граюся сірниками та запальничками.
- Газовою плитою користуюся з дозволу дорослих і під їхнім наглядом.
- Обираю для ігор безпечні місця подалі від сходів, вікон, балкона.
- Не відчиняю двері незнайомим і малознайомим людям.
- Коли дзвонять у двері, дивлюся у вічко, щоб довідатися, хто прийшов.
- Користуюся лише справними електроприладами в присутності дорослих.
- Не розбираю і не намагаюся лагодити електроприлади.
- Не торкаюся руками електропроводів.
- Не беру до рук засоби до прання, ліки, фарби, розчинники.
- Ліки вживаю тільки з відома дорослих.

Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

Це твоя оцінка за дотримання правил безпечної поведінки вдома. Якщо вона низька, варто переглянути свою поведінку, щоб твоєму життю і здоров'ю не загрожувала небезпека.

Поміркуй, що потрібно виправити, і зроби це якнайшвидше.

1. Перевір, чи ти не посягаєш на громадський і приватний простір інших людей. Постав «+», якщо виконуєш написане.

- У гості приходжу лише тоді, коли мене запросили.
- Ніколи не беру чужі речі без дозволу.
- Не примушую робити когось те, чого він / вона не хоче.
- Ні за ким не підглядаю.
- Не підслуховую чужих розмов.
- Не читаю чужі листи чи повідомлення.
- Поводжуся ввічливо.
- Не смічу. Сміття викидаю у смітник.
- Не розмовляю голосно, якщо потрібно додержуватися тиші.
- Не бешкетую.
- Не створюю незручностей навколишнім.
- Поступаюся місцем у громадському транспорті людям похилого віку, людям з інвалідністю та пасажиром із маленькими дітьми.

Запиши, скільки в тебе вийшло «+». _____

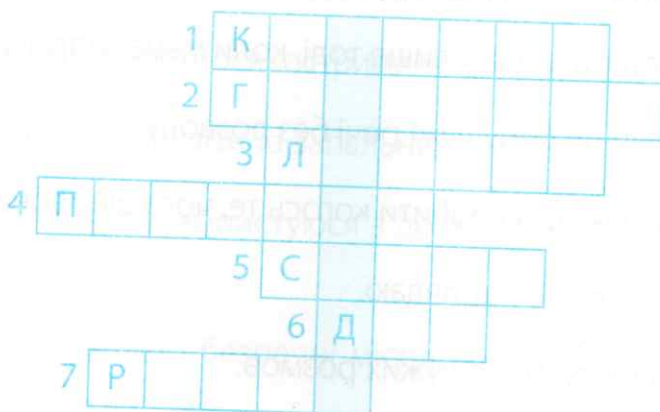
Це твоя оцінка за дотримання правил поведінки в громадському та приватному просторі інших людей.

Якщо вона низька, варто переглянути свою поведінку.

Поміркуй, що потрібно виправити, і зроби це якнайшвидше.

ПРИРОДА — ЧАСТИНА НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ

1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай, як одним словом називають відгадане.

1. Сидить баба серед літа, в сто сорочечок одіта.
2. Сіренький, моторний, на соняшник сів,
надзьобався добре й далі полетів.
3. В темнім лісі проживає, довгий хвіст пухнастий має,
а як вийде полювати — бережись, мишво хвостата.
4. Де не ступиш — всюди маєш, хоч не бачиш, а вживаєш.
5. Вдень у небі гуляє, а ввечері на землю сідає.
6. З жолудя він проростає, в кроні сил чимало має.
Кабани плоди смакують, люди міць його цінують.
7. Між берегів текла, мороз зміцнів — під скло лягла.

2. Розподіли слова-відгадки (завд. 1) на групи і заповни таблицю.

Жива природа	Нежива природа

3. Допиши речення.

Організми, на відміну від неживої природи, живляться, _____

Організмам для життя потрібні _____

4. Познач «+» правильні твердження.

- Між неживою та живою природою немає зв'язків.
- Природа — це все, що існує навколо тебе.
- Природу поділяють на неживу та живу.
- Природа — це частина навколишнього світу.
- Нежива природа є довкіллям, у якому живуть організми.
- Рослини очищають повітря.
- Нежива природа не може існувати без живої.
- Рослини і тварини беруть участь в утворенні ґрунту, з їхніх решток утворюється перегній.
- Жива природа може існувати без неживої.
- Навколишній світ складається з того, що належить до природи, і того, що створила людина.
- Людина не належить до природи.
- Жива природа — це організми (рослини, тварини, люди).
- Нежива природа дає організмам сонячне світло й тепло, воду, повітря, поживні речовини.

ТІЛА ТА ЯВИЩА ПРИРОДИ

1. Допиши речення.

Усе живе та неживе, що належить до природи чи створене людиною — це _____

Усі зміни, які відбуваються з тілами природи, називають _____

2. Розподіли тіла природи, які траплялися тобі під час прогулянки, на групи та заповни таблицю.

Тіла неживої природи	Тіла живої природи	Рукотворні тіла

3. Заповни схему.

Тіла природи перебувають у таких станах:

Наприклад:

Наприклад:

Наприклад:

4. Упиши в таблицю сезонні явища природи.

Явища природи, які відбуваються восени

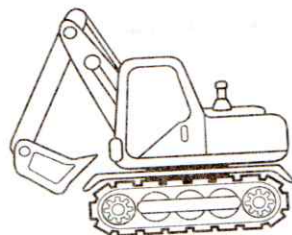
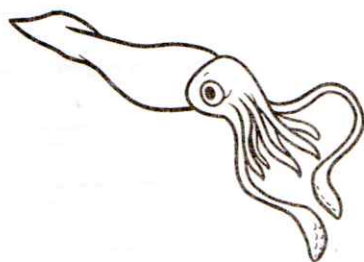
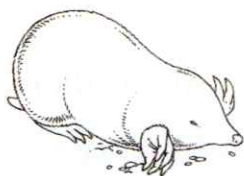
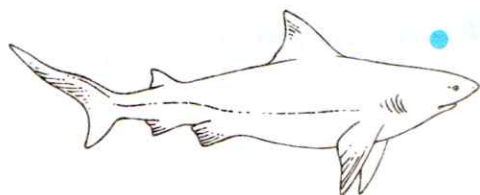
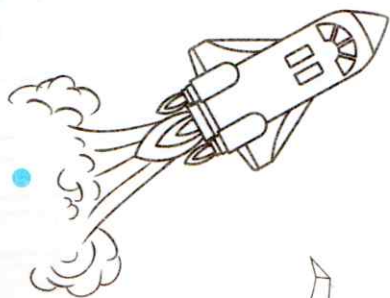
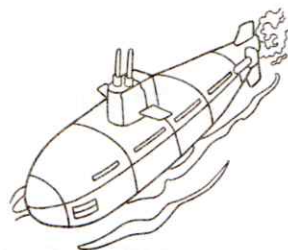
Явища природи, які відбуваються взимку

Явища природи, які відбуваються навесні

Явища природи, які відбуваються влітку

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ. ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ

1. З'єднай лініями зображення тварин із малюнками винаходів, побудованих за їхнім зразком.

2. Користуючись різними джерелами інформації, підготуй і запиши за поданим планом повідомлення про один із винаходів людства, підказаний природою.

Назва винаходу. _____

Автор винаходу. _____

Рік створення винаходу. _____

Країна, в якій зроблено винахід. _____

Зображення винаходу.

Призначення винаходу. _____

Історія створення винаходу. _____

Значення винаходу в житті людства. _____

1. Заповни схему.

2. Познач відповідними буквами, який метод дослідження потрібно використати, щоб отримати відповіді на запитання.

С Спостереження.

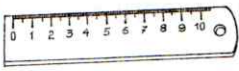

В Вимірювання.

Д Дослід.

- Чи розчиняється у воді олія?
- Чи можуть рослини жити без світла?
- У якого птаха найдовші крила?
- Коли впродовж дня найвища температура?
- Де різні птахи будують гнізда?
- Що входить до складу ґрунту?
- Як змінюються властивості повітря під час нагрівання?
- За якої температури краще проростає насіння?
- Із яких хмар випадають опади?
- Як змінюється твій зріст і маса тіла?
- Які птахи прилітають узимку до годівнички?
- Що краще пропускає воду: глина чи пісок?

ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ

1. Заповни таблицю за зразком.

Зображення приладу	Назва приладу	Призначення приладу
	Мікроскоп	Прилад для розглядання дрібних деталей, тіл.
		
		
		
		
		

СПОСТЕРЕЖЕННЯ. ВПРАВЛЯННЯ У СКЛАДАННІ ПЛАНУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

1. За зразком (с. 52 у підручнику) склади і запиши план спостереження за тваринами восени, або будь-який інший (на вибір).

Мета спостереження: _____

Місце проведення спостереження: _____

План спостереження

ВИМІРЮВАННЯ. ВПРАВЛЕННЯ У ПРОВЕДЕННІ ВИМІРЮВАНЬ

1. За планом (с. 56 у підручнику) проведи вимірювання будь-яких тіл природи (на вибір) і запиши результати.

Мета вимірювання: визначити розміри та масу тіл природи; порівняти отримані результати.

Матеріали та обладнання: лінійка, рулетка, ваги, термометр, кімнатні рослини, яблуко, груша.

Результати вимірювань:

1)

2)

3)

4)

ЕКСПЕРИМЕНТ (ДОСЛІД).

ВПРАВЛЯННЯ У СКЛАДАННІ ПЛАНУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

1. За зразком (с. 57 у підручнику) склади і запиши план експерименту (на вибір).

Мета експерименту: _____

Матеріали та обладнання: _____

План експерименту

НЕЖИВА ПРИРОДА. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТІЛ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ ТА ЇХНІ ВЛАСТИВОСТІ

1. Допиши речення.

Тіла неживої природи — це: Сонце, _____

Вони перебувають у різних станах: _____

Тіла неживої природи відрізняються станом, кольором, _____

2. З'єднай лініями.

Тіла у твердому
стані...

легко змінюють форму
та набувають форми
посуду, в якому
перебувають.

Тіла в рідкому
стані...

не зберігають форму,
займають увесь вільний
простір і набувають
форми оболонки.

Тіла в газоподібному
стані...

мають певну форму.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТІЛ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ

1. Скориставшись планом (с. 64 у підручнику), проведи дослідження і запиши результати.

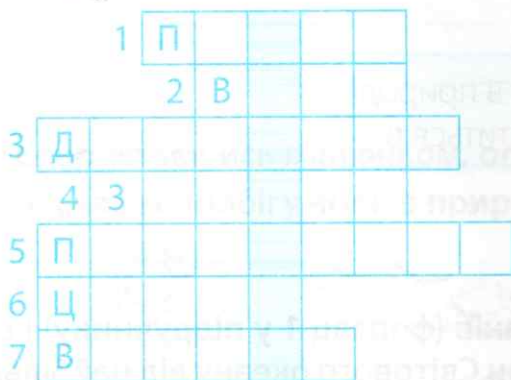
Властивості	Назва тіла № 1
Стан	
Колір	
Прозорість	
Тверде, крихке чи сипке	
Розчинність у воді	
Плавучість	

Властивості	Назва тіла № 2
Стан	
Колір	
Прозорість	
Тверде, крихке чи сипке	
Розчинність у воді	
Плавучість	

РЕЧОВИНИ, ЇХ РІЗНОМАНІТНІСТЬ, ВЛАСТИВОСТІ ТА ЗАСТОСУВАННЯ

1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай назву речовини і запиши її властивості.

1. Речовина, створена людиною, яку використовують для друку, письма, пакування товарів.
2. Найпоширеніша на Землі речовина.
3. Речовина, яку використовують для виготовлення меблів, у будівництві, для виробництва паперу.
4. Речовина, з якої роблять інструменти, цвяхи, гайки, болти.
5. Речовина, створена людиною, з якої виробляють побутові прилади, пляшки, іграшки.
6. Солодка на смак речовина.
7. Речовина, з якої складається крейда.

2. Заповни таблицю.

Назви речей	Назви речовин, з яких вони виготовлені

ВОДА В ПРИРОДІ. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ВОДОЙМ.

ТРИ СТАНИ ВОДИ

1. Доповни схему.

2. Скористайся картою океанів (форзац 1 у підручнику) і впиши в таблицю назви частин Світового океану від найбільшого за розмірами до найменшого.

№	Назви океанів
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

3. З'єднай лініями.

За температури 0° під час охолодження вода...

переходить із рідкого стану у твердий.

За температури 0° під час нагрівання вода...

переходить із твердого стану в рідкий.

Якщо водяну пару охолодити, вона...

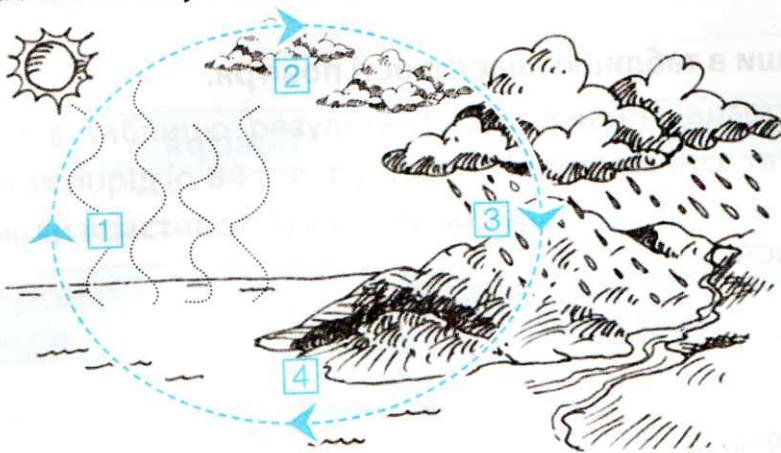
переходить із газоподібного стану в рідкий.

КОЛООБІГ ВОДИ В ПРИРОДІ

1. Допиши речення.

Колообіг води — це _____

2. Скориставшись малюнком, опиши явища, які відбуваються під час колообігу води в природі.

1. Завдяки сонячному теплу вода випаровується з поверхні водойм і суходолу, водяна пара піднімається вгору.

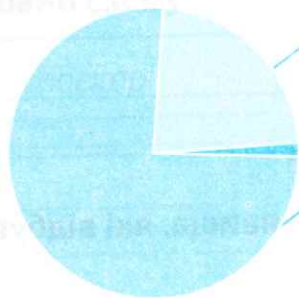
2. _____

3. _____

4. _____

ПОВІТРЯ. ВЛАСТИВОСТІ ПОВІТРЯ

1. Запиши в схемі назви складників повітря.

2. Упиши в таблицю властивості повітря.

Властивість	Повітря
Стан	
Прозорість	
Колір	
Запах	
Зміни під час нагрівання	
Зміни під час охолодження	
Легше чи важче за воду	
Здатність стискатися	
Пружність	
Здатність проводити тепло	

ГІРСЬКІ ПОРОДИ, ЇХНІ ВЛАСТИВОСТІ

1. Заповни схему.

Гірські породи перебувають у таких станах:

Наприклад:

Наприклад:

Наприклад:

<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>
-------------------	-------------------	-------------------

2. Упиши в таблицю результати дослідження властивостей гірських порід (с. 84 у підручнику). Користуючись таблицею, порівняй властивості гірських порід.

Назва гірської породи	Стан	Колір	Тверда чи крихка	Чи має блиск

Спільними для гірських порід є такі властивості: _____

Відрізняються гірські породи такими властивостями: _____

КОРИСНІ КОПАЛИНИ, ЇХНІ ВИДИ. ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНА КОРИСНИХ КОПАЛИН

1. Заповни схему.

Корисні копалини поділяють на:

Наприклад:

Наприклад:

Наприклад:

2. Розгадай кросворд «Геолог» і запиши відповідь на запитання.

- Корисна копалина, з якої виготовляють цеглу, посуд.
- Корисна копалина білого кольору, якою пишуть на класній дошці.
- Корисна копалина, з якої виробляють скло.
- Сплав, який виплавляють із залізної руди і використовують для виробництва труб, деталей машин, цвяхів, дроту.
- Місце, де зосереджена значна кількість корисних копалин.
- Дуже тверда та міцна корисна копалина, яку використовують у будівництві.

3. Чим займаються геологи? _____

3. Упиши в таблицю результати дослідження властивостей корисних копалин (с. 89 у підручнику). Запиши відповідь на запитання.

Назва корисної копалини	Колір	Тверда чи крихка	Чи має блиск	Чи має запах

За якими ознаками можна розпізнати досліджені тобою корисні копалини? _____

4. Визнач, з яких корисних копалин виготовлені речі, які є в тебе вдома. Заповни таблицю за зразком.

Назва речі	Назви корисних копалин, з яких вона виготовлена
Ванна	Залізна руда

ҐРУНТ. СКЛАД І УТВОРЕННЯ ҐРУНТУ

1. Опиши послідовність утворення ґрунту, вставляючи в речення пропущені слова.

Утворюється ґрунт на _____.

Вони під впливом тепла та холоду, _____

поступово _____.

На зруйнованих гірських породах спочатку селяться _____.

Після відмирання мохів і лишайників між уламками гірських порід утворюється _____.

Тепер тут можуть селитися _____,

з яких після відмирання утворюється ще більше _____.

Уламки гірських порід стають все меншими, а між ними поступово збільшується кількість _____.

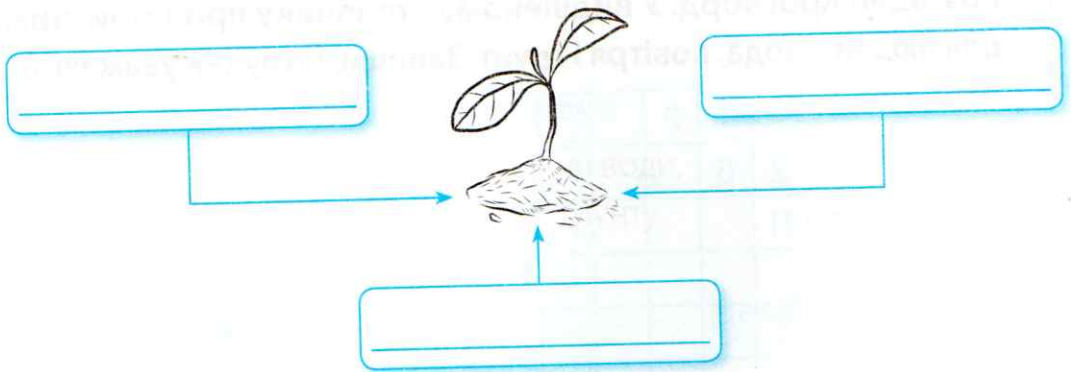
Перегній перемішується з подрібненою гірською породою й утворюється _____.

2. Упиши в таблицю результати дослідів із визначення складу ґрунту (с. 91 у підручнику).

Номер досліді	Складові ґрунту, виявлені під час проведення досліді
1.	
2.	
3.	
4.	

ДОГЛЯД ЗА ҐРУНТОМ

1. Запиши в схему, які складові ґрунту потрібні для життя рослин.

2. Допиши речення.

Щоб у ґрунт добре проникали вода та повітря, його потрібно _____

Щоб у ґрунті було достатньо води, його потрібно _____

Щоб у ґрунті було достатньо перегною, його потрібно _____

3. З'єднай частини прислів'їв. Поясни їх.

Більше землю удобряй —

білий хліб родить.

На чорній землі

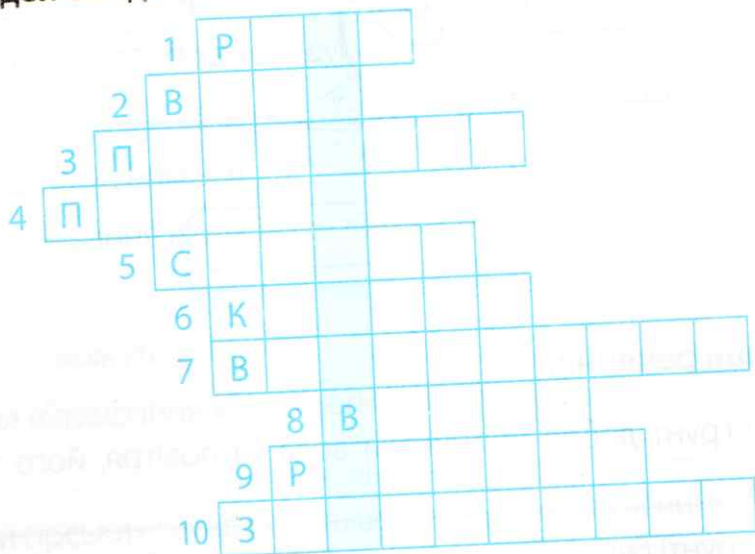
вона тому повертає.

Хто про землю дбає,

матимеш урожай.

ЗНАЧЕННЯ ВОДИ, ПОВІТРЯ І ҐРУНТУ В ПРИРОДІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ, ЇХ ОХОРОНА

1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай, чим для людей є вода, повітря і ґрунт. Запиши, чому так вважають.

1. Організми, середовищем життя яких є тільки вода.
2. Речовина, яка входить до складу всіх організмів.
3. Складова ґрунту, зменшення кількості якої є причиною зниження його родючості.
4. Форма земної поверхні, утворена текучою водою.
5. Один із забруднювачів води, повітря, ґрунту.
6. Складова повітря, необхідна для дихання організмам.
7. Корабель, який рухається під дією вітру.
8. Рух повітря, який переганяє хмари, впливає на погоду, поширює плоди з насінням.
9. Організми, які очищають повітря.
10. Тварина, яка живе в ґрунті.

2. Розглянь «скелет риби». Допиши на «кісточках» причини забруднення води, повітря і ґрунту та їх наслідки. У висновку запиши шляхи розв'язання проблеми.

Проблема:

забруднення води,
повітря і ґрунту

Причини:

1. Використання отрутохімікатів

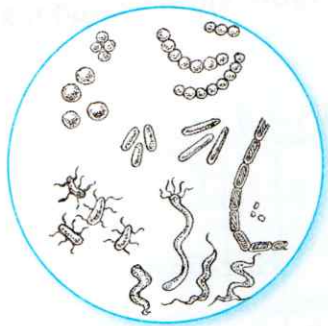
Наслідки:

1. Забруднення ґрунту

Висновок:

ОРГАНІЗМИ — ТІЛА ЖИВОЇ ПРИРОДИ. РІЗНОМАНІТНІСТЬ РОСЛИН

1. Підпиши під малюнками назви груп зображених організмів.

2. Допиши речення.

Спільними ознаками для представників різних груп організмів є те, що вони: _____

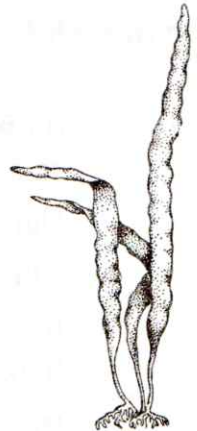
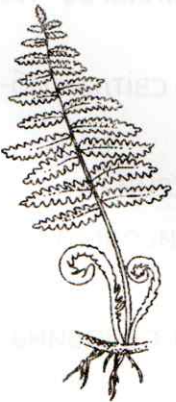
Відрізняються представники різних груп організмів між собою _____

3. Прочитай ознаки рослин і запиши, до яких груп вони належать.

- 1 Трав'янисті рослини, які мають стебло й листки, не мають кореня і квіток, розмножуються спорами, — це _____
- 2 Дерева, куці або трав'янисті рослини, які мають корінь, стебло, листки, квітку, плід і насіння, — це _____

- 3 Рослини, що живуть у воді, не мають справжніх органів. Їх тіло має форму кульок, стрічок чи ниток — це _____
- 4 Багаторічні трав'янисті рослини, які мають корінь, стебло, великі листки та розмножуються спорами, — це _____
- 5 Дерева, рідше куці, які мають корінь, стебло, листки, схожі на голочки, та розмножуються насінням, що утворюється в шишках, — це _____

4. На малюнках зображені представники різних груп рослин. Постав у клітинці відповідну цифру (дивись завд. 2).

ДИХАННЯ І ЖИВЛЕННЯ РОСЛИН

1. Упиши в клітинки відповідні цифри.

1 Вода з розчиненими мінеральними солями.

2 Вуглекислий газ.

3 Кисень.

2. Познач «+» правильні твердження.

- Рослинам, як і тваринам, потрібна готова їжа.
- Рослинам для живлення потрібні світло, повітря та вода з розчиненими в ній мінеральними солями.
- Живиться рослина лише за наявності сонячного світла, тобто вдень.
- Під час живлення з листків виділяється вуглекислий газ.
- Під час дихання рослини поглинають з повітря кисень, а виділяють вуглекислий газ.
- Відкладеними рослиною про запас поживними речовинами живляться інші організми.
- Дихає рослина лише за наявності сонячного світла, тобто вдень.
- У зелених листках утворюються поживні речовини, вуглеводи.

КВІТКОВІ РОСЛИНИ. РОЗМНОЖЕННЯ, РІСТ І РОЗВИТОК РОСЛИН

1. Упиши в речення пропущені слова.

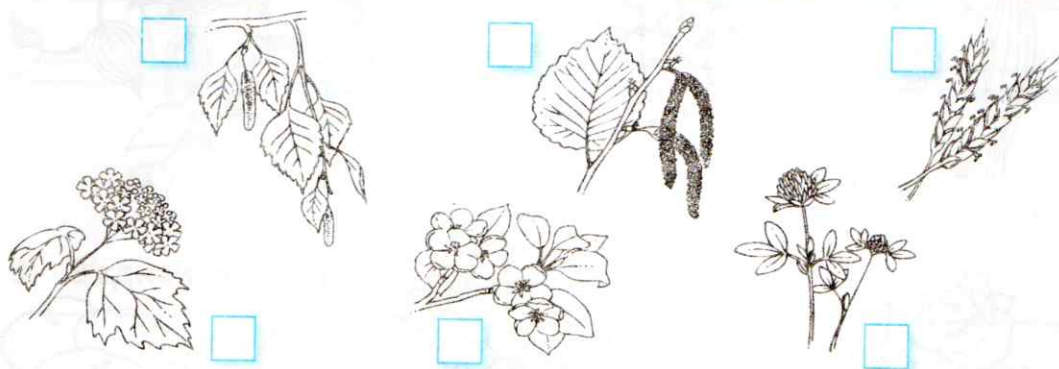
Розмножуються квіткові рослини _____.

Воно утворюється у _____ після того, як відбулося _____.

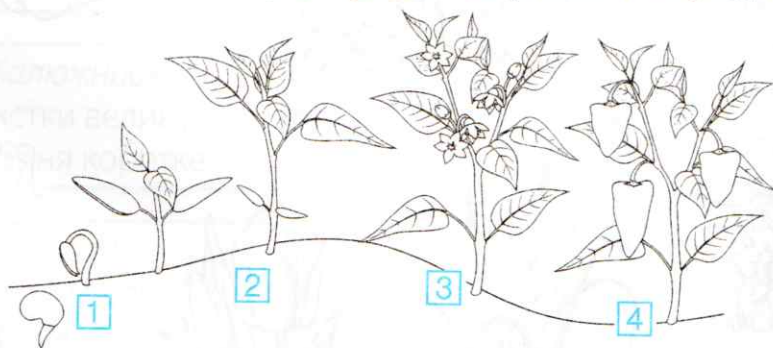
2. Познач відповідними цифрами, як запилюються зображені квіткові рослини.

1 Запилюються комахами.

2 Запилюються вітром.

3. За малюнком опиши ріст і розвиток рослини впродовж життя.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

РОЗМНОЖЕННЯ КВІТКОВИХ РОСЛИН ЗА ДОПОМОГОЮ КОРЕНЯ, СТЕБЛА ТА ЛИСТКА

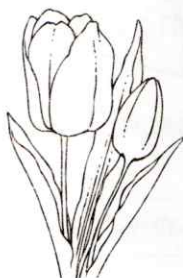
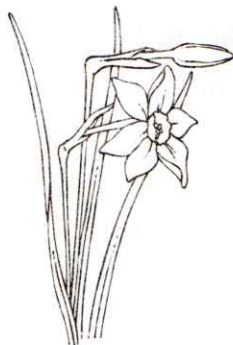
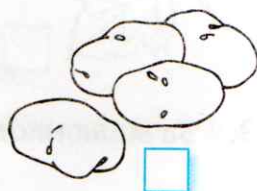
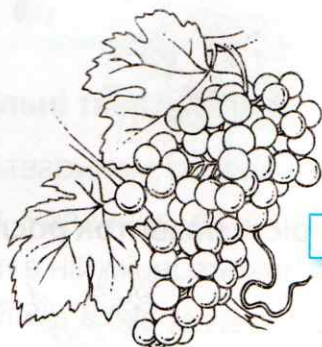
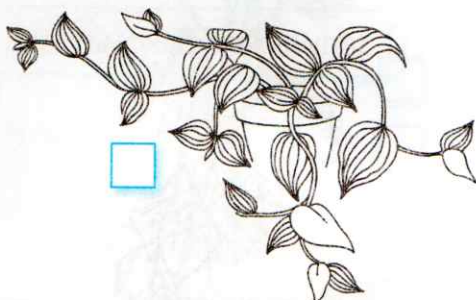
1. Познач відповідними цифрами, як розмножуються рослини, зображені на малюнках.

1 Цибулинами.

2 Бульбами.

3 Кореневищем.

4 Живцями.

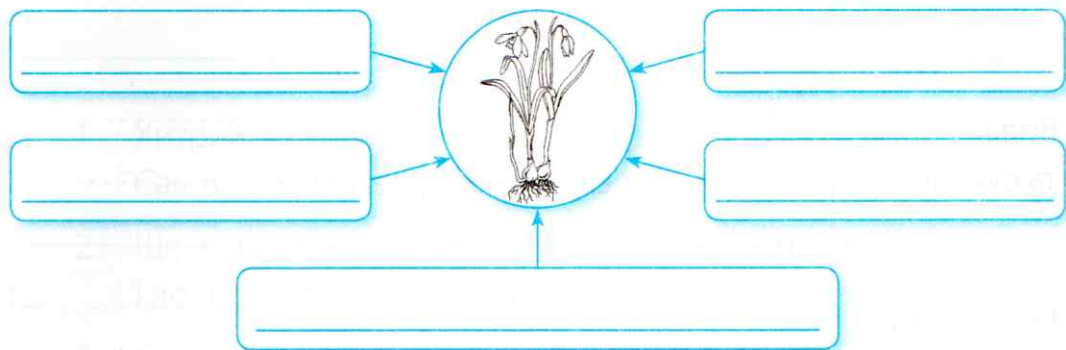

СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ РОСЛИН. ПРИСТОСУВАННЯ РОСЛИН ДО УМОВ ІСНУВАННЯ

1. Допиши речення.

Середовище існування рослини — це _____

2. Упиши в схему умови, необхідні для життя рослин.

3. З'єднай лініями.

Конюшина:
листки невеликі, зелені
або світло-зелені

Калюжниця:
листки великі,
коріння коротке

Конвалія:
листки великі
й темно-зелені

Очиток:
листки товсті та м'ясисті,
із запасом води

Тіньовитривала
рослина

Світлолюбна
рослина

Вологолюбна
рослина

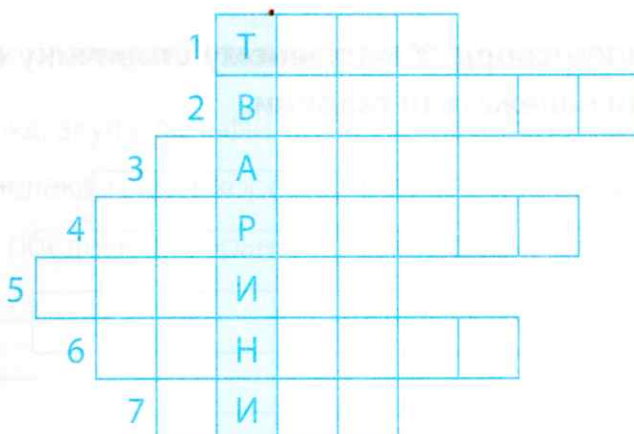
Посухостійка
рослина

1. Використовуючи слова для довідки, доповни таблицю.

Середовище існування тварин	Представники тварин, які населяють середовище	Спосіб пересування тварин
Вода	Дельфін, ----- -----	----- -----
Вода та суходіл	Морж, ----- -----	----- -----
Повітряний простір	Синиця, ----- -----	----- -----
Відкритий простір	Ховрах, ----- -----	----- -----
Лісові хащі	Лось, ----- -----	----- -----
Підземний простір	Землерийка, ----- -----	----- -----

Слова для довідки: кріт, грак, короп, муха, кит, верблюд, бобер, крокодил, камбала, кажан, їжак, козуля, заєць, коник, жаба, тюлень, вовк, ведмідь, кінь, білка, тритон, миша, качка, шимпанзе, сорока, ящірка, куріпка.

2. Розгадай кросворд «Тварини».

- Хитрий, хижий і смугастий, пазуристий та ікластий. Сам він родом із тайги. Здогадались, хто такий?
- Ще не впав на землю сніг, він ховається в барліг, і до теплої весни поринає він у сні.
- Довгі вуха, куций хвіст, невеликий сам на зріст. На городі побував, нам капусту попсував.
- Маленький хлопчина у сірій свитині по дворах стрибає, крихти збирає.
- Пишним хвостом славиться, хитрункою називається.
- Що за жучок це — яскравий, моторний, спинка червона у цяточку чорну?
- Маленьке, сіреньке, а хвостик — як шило.

3. Розподіли слова-відгадки (завд. 2) на групи і заповни таблицю.

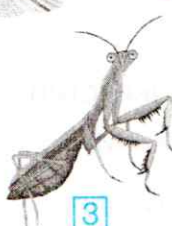

Рослиноїдні тварини	Хижі тварини	Всеїдні тварини

КОМАХИ

1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай, до якої групи належать ці тварини.

1 6

2 5

3 4

2. Порівняй зображених вище комах і заповни таблицю.

Спільні ознаки	Відмінні ознаки

3. З'єднай лініями.

мураха бджола тарган сонечко

хрущ метелик жук-плавунець муха

бабка

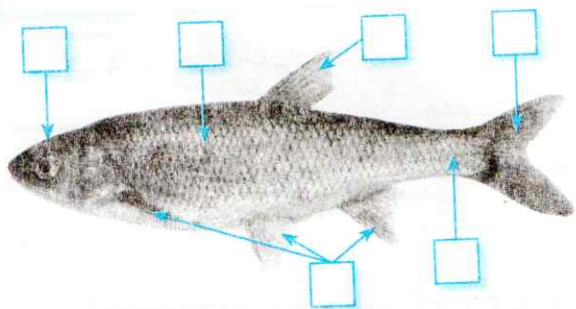
Рослиноідні комахи Всеїдні комахи Комахи-хижаки

1. Підкресли назви риб і запиши відповідь на запитання.

Жаба, ящірка, акула, дельфін, щука, видра, окунь, краснопірка, кит, товстолобик, лелека, плітка, короп, дятел, морж, карась, сом.

Які ознаки об'єднують обраних тобою тварин? _____

2. Познач на малюнку будову риби.

- 1 Голова.
- 2 Тулуб.
- 3 Хвіст.
- 4 Грудні й черевні плавці.
- 5 Хвостовий плавець.
- 6 Спинний плавець.

3. Допиши речення.

Видовжене та сплюснуте з боків тіло мають риби, які живуть _____

Округле та сплюснуте зверху донизу тіло мають риби, які живуть _____

4. Підпиши стадії розвитку риби.

5. Користуючись різними джерелами інформації, підготуй і запиши повідомлення про одну з риб, яка населяє водами України, за поданим планом.

Назва риби. _____

Де живе? _____

Розміри та зовнішній вигляд. _____

Зображення риби

Де та як зимує? _____

Чим живиться? _____

Як розмножується і розвивається? _____

Значення в природі та житті людини. _____

ЗЕМНОВОДНІ

1. Підкресли назви земноводних і запиши відповідь на запитання.

Саламандра, жаба, дельфін, видра, окунь, ропуха, лелека, тритон, короп, кит, квакша, ящірка, гадюка, крокодил.

Які ознаки є спільними для обраних тобою тварин? _____

2. Познач на малюнку будову жаби.

- 1 Голова.
- 2 Тулуб.
- 3 Передні кінцівки.
- 4 Задні кінцівки.

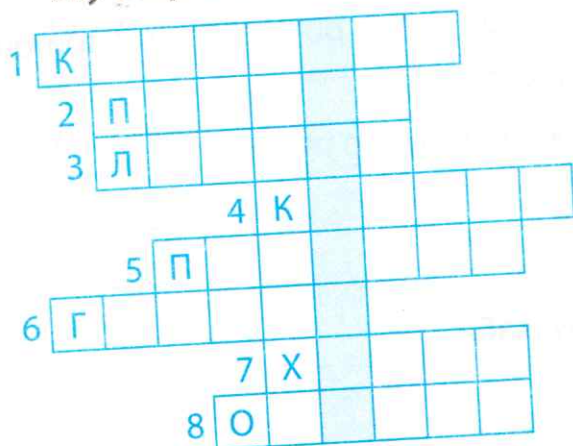
3. Скориставшись малюнком (с. 127 у підручнику), порівняй ропуху і тритона та заповни таблицю.

Відмінні ознаки	Спільні ознаки

4. Підпиши стадії розвитку земноводних.

1. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай назву тварини і запиши відповідь на запитання.

1. Великий хижий плазун, який живе у воді.
2. Захисне пристосування, яке мають усі черепахи.
3. Органи дихання плазунів.
4. Їжа, якою живляться ящірки та інші дрібні плазуни.

5. Назва групи тварин, у яких шкіра суха та вкрита роговими лусками.
6. Один із представників плазунів, який має отруйні зуби.
7. Одна з частин тіла, яку мають всі плазуни.
8. Речовина, яку деякі змії впорскують у здобич, коли кусають свою жертву.

Що тобі відомо про розгадану тварину? _____

2. Запиши відповіді на запитання.

Яких плазунів можна зустріти там, де ти живеш? _____

Яке значення мають плазуни? _____

3. Користуючись різними джерелами інформації, підготуй і запиши повідомлення про одного з плазунів, який живе в Україні, за поданим планом.

Назва плазуна. _____

Де живе? _____

Розміри та зовнішній вигляд. _____

Зображення плазуна

Де та як зимує? _____

Чим живиться? _____

Як розмножується і розвивається? _____

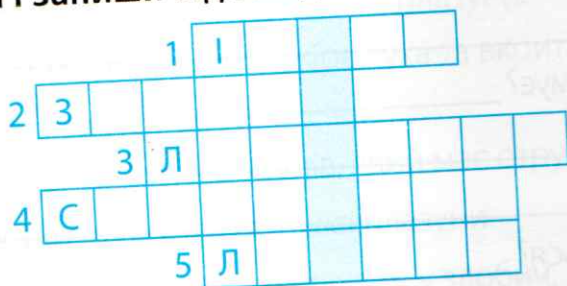
Значення в природі та житті людини. _____

1. Підкресли назви птахів і запиши відповідь на запитання.

Горобець, муха, сорока, дельфін, грак, ластівка, соловейко, хрущ, камбала, шпак, дятел, синиця, черепаха, журавель, лелека, сонечко, тритон, сойка, сова, голуб, яструб, метелик.

Які ознаки об'єднують обраних тобою тварин? _____

2. Розгадай кросворд. У виділеному стовпчику прочитай назву птаха і запиши відповідь на запитання.

1. Хто сердитий спозаранку на подвір'ї біля ганку? Ой булди, булди, булдик, — з півнем свариться...
2. Хто гнізда свого не має, яйця іншим підкладає?
3. Швидко скрізь цей птах літає, безліч мошок поїдає, за вікном гніздо будує, тільки в нас він не зимує.
4. Сам вечірньої години заховався в кущ калини, та на дуду голосну грає пісню чарівну.
5. Довгі ноги, довгий ніс. Прилетів — обід приніс: смачних жабеняток для своїх маляток.

Що тобі відомо про розгаданого птаха? _____

3. Користуючись різними джерелами інформації, підготуй і запиши повідомлення про одного з птахів, який живе в Україні, за поданим планом.

Назва птаха. _____

Де живе? _____

Розміри та зовнішній вигляд. _____

Зображення птаха

Осілий, кочовий чи перелітний? _____

Чим живиться? _____

Як розмножується і турбується про потомство? _____

Значення в природі та житті людини. _____

1. Підкресли назви звірів і запиши відповідь на запитання.

Синиця, морж, кріт, дельфін, грак, короп, муха, летюча миша, кит, верблюд, камбала, їжак, лось, заєць, коник, тюлень, вовк, олень, білка, дятел, землерийка, ящірка.

Які істотні ознаки звірів? _____

2. Заповни таблицю.

Звірі	Особливості форми та будови тіла
Які живуть у воді	<hr style="border-top: 1px dashed #000;"/> <hr style="border-top: 1px dashed #000;"/>
Які живуть на суходолі	<hr style="border-top: 1px dashed #000;"/> <hr style="border-top: 1px dashed #000;"/>
Які літають	<hr style="border-top: 1px dashed #000;"/> <hr style="border-top: 1px dashed #000;"/>
Які живуть у ґрунті	<hr style="border-top: 1px dashed #000;"/> <hr style="border-top: 1px dashed #000;"/>

3. Запиши відповідь на запитання.

Чому звірів ще називають ссавцями? _____

4. Користуючись різними джерелами інформації, підготуй і запиши повідомлення про одного зі звірів, який живе в Україні, за поданим планом.

Назва звіра. _____

Де живе? _____

Розміри та зовнішній вигляд. _____

Зображення звіра

Як готується до зими та зимує? _____

Чим живиться? _____

Як розмножується і турбується про потомство? _____

Значення в природі та житті людини. _____

СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ ТВАРИН. ПРИСТОСУВАННЯ ТВАРИН ДО СПОСОБУ ЖИТТЯ

1. Опиши тварину за зразком (на вибір).

План	Назва тварини	
	Дятел	
Група тварин	Птах	
Група за способом живлення	Всеїдний	
Чим живиться?	Комахами, личинками, насінням із шишок	
Як добуває корм?	Дістає комах з-під кори дерев і насіння з шишок	
Що у цьому допомагає?	Міцний дзьоб, довгий липкий язик, кігті	

2. Заповни таблицю (за зразком).

Назви тварин	Пристосування до захисту від ворогів
Заєць, козуля	Швидко бігають.
Їжак, дикобраз	
Гадюка, бджола	
Сонечко	
Метелик	
Ящірка	
Черепаша	

Історія та традиції рідної школи. Шкільний розпорядок.....	3	Вода в природі. Різноманітність водойм. Три стани води.....	34
Ставлення до інших.....	5	Колообіг води в природі.....	35
Як уникнути конфлікту.....	6	Повітря. Властивості повітря.....	36
Небезпечні ситуації в школі.....	8	Гірські породи, їхні властивості.....	37
Небезпечні ситуації на вулиці.....	10	Корисні копалини, їхні види. Використання та охорона корисних копалин.....	38
Сім'я. Склад сім'ї. Історія роду. Родинні стосунки між поколіннями... ..	12	Ґрунт. Склад і утворення ґрунту.....	40
Розподіл прав та обов'язків у сім'ї. Дозвілля в сім'ї.....	13	Догляд за ґрунтом.....	41
Небезпечні ситуації вдома.....	15	Значення води, повітря і ґрунту в природі та діяльності людей, їх охорона.....	42
Приватний і громадський простір.....	17	Організми — тіла живої природи. Різноманітність рослин.....	44
Природа — частина навколишнього світу.....	18	Дихання і живлення рослин.....	46
Тіла та явища природи.....	20	Квіткові рослини. Розмноження, ріст і розвиток рослин.....	47
Дослідження природи. Значення дослідження природи.....	22	Розмноження квіткових рослин за допомогою кореня, стебла та листка.....	48
Джерела інформації про природу та способи її представлення.....	24	Середовище існування рослин. Пристосування рослин до умов існування.....	49
Дослідження як джерело знань про природу.....	25	Тварини — організми.....	50
Обладнання для вивчення природи.....	26	Комахи.....	52
Спостереження. Вправлення у складанні плану спостереження.....	27	Риби.....	53
Вимірювання. Вправлення у проведенні вимірювань.....	28	Земноводні.....	55
Експеримент (дослід). Вправлення у складанні плану експерименту.....	29	Плазуни.....	56
Моделювання у вивченні природи.....	30	Птахи.....	58
Нежива природа. Різноманітність тіл неживої природи та їхні властивості.....	31	Звірі.....	60
Дослідження властивостей тіл неживої природи.....	32	Середовище існування тварин. Пристосування тварин до способу життя.....	62
Речовини, їх різноманітність, властивості та застосування.....	33	Відповіді до загадок і кросвордів.....	63